

Col·lecció Missatges, 26

Globalització i identitat

Jordi Pujol
President de la Generalitat
de Catalunya

Barcelona
23 de maig de 2001

Generalitat de Catalunya

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP:

Pujol, Jordi

Globalització i identitat : Barcelona, 23 de maig de 2001. –

(Missatges ; 26)

ISBN 84-393-5449-5

I. Catalunya. Generalitat II. Títol III. Col·lecció: Missatges ; 26

1. Globalització 2. Identitat col·lectiva

316.32:323.17

© Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

1ª edició: juny 2001

ISBN: 84-393-5449-5

Dipòsit legal: B-26.529-2001

Disseny i producció: Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions
Impressió: Gràfiques Maculart, SA

Globalització i identitat

Barcelona, 23 de maig de 2001

Més que fer una conferència sobre globalització i identitat avui els vull fer una invitació. Fa temps que aquest tema de la globalització i les identitats ocupa un lloc central en el meu discurs polític, social, cultural i nacional. Simplement, en el meu discurs. De fet de sempre me n'he ocupat, des que era jove. Però durant aquests darrers anys aquesta qüestió ha agafat una dimensió especial, i jo m'hi he referit amb freqüència i extensió creixents, en tota mena de llocs i circumstàncies, des de Harvard –de clara adscripció liberal en el sentit nord-americà del mot– fins a Davos –una de les capitals de la globalització–, passant per Roma, que és una capital universal–, i molts cops aquí mateix, a Catalunya.

I avui els en parlo en termes, com he dit, d'invitació perquè a Catalunya s'hi dediqui una gran atenció.

Per què?

En primer lloc, perquè és un repte. Un repte per a nosaltres, i un repte en general.

Repte nostre. De supervivència. De progrés. De plenitud i de futur. De les tres coses.

És a dir, la globalització podria amenaçar la nostra continuïtat com a poble català. Podríem quedar

diluïts en un gran magma global. Però igualment podríem sucumbir si provéssim de defensar-nos tancant-nos en nosaltres mateixos, és a dir, negant o rebutjant el fet de la globalització.

Per sobreviure no n'hi ha prou de voler només sobreviure, cal progressar, anar a més. I preparar un horitzó positiu. Tot això no és possible sense acceptar el joc de la globalització. Però segons com hi juguem podria ser la nostra perdició.

També és un repte en general, més enllà dels temes identitaris. La globalització és inevitable i pot tenir efectes generals, mundials, molt benèfics. Però comporta grans riscos. **També a la globalització se li ha d'aplicar el criteri de sostenibilitat.** Una globalització salvatge i sense normes ni límits podria ser molt i molt negativa. Des de molts punts de vista.

Des del punt de vista econòmic, perquè si bé és possible, fins i tot probable, que produeixi una millora mundial general, també de moltes parts del món no desenvolupat, pot ser que accentui la marginalitat de determinats països. **Des del punt de vista social** perquè no tothom podrà adaptar-se a les exigències del progrés tècnic i es quedarà enrere. **Des del punt de vista polític** perquè la mundialització pot accentuar la concentració de poder, que ja es dóna, i fer-lo més incontrolable. **Des del punt de vista cultural** perquè creï una situació d'hegemonia, un procés d'homogeneïtzació i un greu perill de marginació i residualització de moltes cultures.

Un doble repte, per tant, com a ciutadans de Catalunya i com a ciutadans del món. Un risc però també una oportunitat. Sobretot com a catalans. El món no ens necessita, o ens necessita poc. O potser sí que ens

necessita. En tot cas nosaltres hem de voler creure que sí que ens necessita una mica. I hem d'actuar com si ens necessités una mica. No hi fa res que pequem un pèl de petulància. I de tota manera el repte el tenim i l'hem de guanyar. Tot repte comporta, si es guanya, la possibilitat d'anar endavant, d'ocupar posicions més altes. És el *challenge* de Toynbee. En el nostre cas comporta a més la necessitat de superar el repte. No fer-ho pot significar la nostra decadència, allò que en deia la nostra residualització. Si el perdem no ens quedarem allà on som, sinó que anirem molt enrere. O sia que ens movem entre el risc d'esdevenir quelcom residual i la possibilitat d'un notable reforçament com a país i com a cultura. Potser sí que el cavall que passa per davant nostre està una mica desbocat, però és el que passa i és el cavall on hem de pujar.

L'opció és clara. Ara bé, això requereix **que siguem capaços d'elaborar un missatge**. Per al nostre ús, però també per a ús dels altres. Seria difícil ser catalans aspirant només a ser catalans. **Seria difícil fer un discurs vàlid per als catalans si el dirigim només als catalans**. Per tant, sobre aquest tema clau del nostre temps –del nostre país i de tot el món– hem de tenir l'ambició d'elaborar i expandir un missatge de validesa universal i amb destinataris universals.

O sia que **tenim el repte –el nostre i el general–, l'oportunitat –i el risc– i la necessitat de missatge**. És sobre això que convido la societat catalana a reflexionar, a fer que germinin idees. És la invitació que els deia. Jo avui els vull parlar de tots aquests temes entrelligant-los.

Aquesta invitació la faig en un moment en què hi ha diverses iniciatives de reflexió sobre «el nou catalanisme», o «refundar Catalunya», o «com s'ha d'orientar el nacionalisme», etcètera. Ja és bo que la gent s'interrogui sobre el país, sobretot si s'evita el masoquisme i l'interiorisme. I vostès saben que jo personalment, ara i des de fa cinquanta anys, m'he dedicat a fer aquesta mena de reflexions. I no em sento deslliurat d'haver-ho de seguir fent.

Ara bé, sigui quin sigui el resultat d'aquestes reflexions, una cosa és segura: **Catalunya haurà d'accentuar la seva vocació de projecció.** I haurà d'elaborar, o reelaborar, un missatge d'abast universal. Universal, però que necessitem també per a ús intern. **El necessitem per ser.**

I de fet, en la seva història de més d'un segle, el catalanisme, el nacionalisme català –vostès ja saben que per a mi això és sinònim–, sempre ha enviat missatges més enllà del nostre clos estRICTE. La mateixa orientació reformista de l'Estat, que ha estat una constant del nacionalisme català, n'ha estat un exemple. Durant els anys 60 i 70, i durant la transició, el catalanisme no es va limitar a reclamar l'autonomia. Va reclamar òbviament la democràcia, però també va defensar la pluralitat espanyola –d'on va sortir la generalització autonòmica, que en alguns aspectes per cert no va ser bona per a nosaltres–, l'uropeisme, les propostes de modernització, el suport a les classes mitjanes com a garantia d'estabilitat i de democràcia, etcètera. Va tenir un projecte espanyol, i va tenir, i té, un projecte europeu.

I en tot moment, fins avui mateix, s'ha projectat sobre tot l'Estat i ha assumit un protagonisme de primera. Per exemple, entre el 1993 i el 1998, una de les

claus importants que van obrir la porta de la UEM va ser CiU, és a dir, la representació principal del catalanisme polític. I a nivell europeu Catalunya ha tingut un paper principal, en molts moments del tot decisiu, per exemple, en el llançament del moviment regionalista europeu, que tal com des de Catalunya s'entén no és només una proposta política sinó també una invitació a la mobilització de totes les energies de base territorial, econòmica i cultural que hi ha a Europa i que sovint els estats en el seu conjunt més aviat intenten ofegar.

Permetin-me que ara ja entri directament en el tema de la globalització i que ho faci amb els mateixos termes que ho vaig fer a Harvard. Deia: «És prou sabut que cada cop més l'economia està condicionada pels mercats financers globals, que les noves tecnologies de la informació fan cada cop més fàcil i més ràpida la relació en l'àmbit de tot el món, que existeix una moda mundial, etcètera. Que l'anglès ha esdevingut la llengua mundial. Que tot està organitzat en xarxes globals, que per altra banda els poders públics cada cop contrem menys. Però justament tot això està provocant que la gent, les persones, els individus, cada cop reclamin més tenir una identitat. Això ha estat definit magistralment i amb molt poques paraules dient que **el món va cap a la xarxa i el jo**. La xarxa, és a dir, l'accés immediat i individualitzat a tot el món, a milions i milions d'éssers individuals de qualsevol racó del món. Un contacte sense intermediaris, saltant-se les fronteres i les institucions socials. I per altra banda **el jo**. El jo individual i el jo col·lectiu.

«Per navegar pels fluxos –diu un prestigiós especialista de la Universitat de Berkeley sobre la societat de la informació, Manuel Castells, actualment molt vinculat al món universitari català– cal tenir un referent, cal una àncora.» I aquesta àncora és la identitat. Ja deu anys abans un autor nord-americà que probablement vostès coneixen bé, John Naisbitt, havia pronosticat que al món hi hauria per una banda un *global lifestyle* i per l'altra molts *cultural nationalism*, i que tots dos es complementarien. I que fets com la llengua, com la cultura, com la religió, com les tradicions, com l'art i la literatura tornarien a ser molt importants en la vida i l'experiència personals. Que ho serien individualment, però també en tant que components d'identitats col·lectives envers les quals les persones tornarien a sentir-se fonament vinculades. Tot això, perfectament compatible amb l'ús de l'anglès com a llengua universal, amb els e-mails com a eina normal de la comunicació, fins i tot amb el fet de ser client habitual del McDonald's local.»

Fins aquí la cita de Harvard.

També serà útil que els llegeixi la doble definició que de la globalització va donar el Fòrum del Millennium de les Nacions Unides. Assenyala dos grans camps de definició.

«1. La globalització seria una nova situació caracteritzada per una gran capacitat de comunicació i d'intercanvi a escala mundial que possibiliten la construcció d'un *sistema món*.»

«2. La globalització seria l'exportació i la imposició del model socioeconòmic i cultural occidental modern (que, en alguns casos, ha integrat certs elements d'altres cultures) arreu del món.»

I a continuació el Fòrum advertia de l'impacte de la globalització sobre les diverses identitats culturals i de civilització per via econòmica, política, social, educativa, etcètera.

Permetin-me també que afegeixi nous testimonis de suport a la meva argumentació, a part dels que durant aquests darrers anys més he citat. Vegin el que recentment diu el papa en un discurs a l'Acadèmia Pontifícia: «L'Església lluitarà perquè la globalització no esdevingui el nou colonialisme.» I diu que cal defensar-se de les civilitzacions invasores.

Un altre testimoni interessant és el de Messier, que és el PDG de Vivendi, és a dir, una de les primeríssimes empreses mundials de l'audiovisual. En un article molt recent s'alarma davant de l'evolució de la globalització i rebutja el que ell en diu «l'hiperdomini» cultural americana, però també l'excepció cultural francesa (i cal recordar que tant Messier com Vivendi són francesos), i diu que per a les noves generacions l'horitzó ha de ser el de «la diferència acceptada i respectada de les cultures». O veiem el que diu Indro Montanelli: «Vull entrar en el món de la globalització no com un apàtrida sinó amb la meva identitat pròpia, i resulta que la llengua pròpia és l'instrument principal i la garantia de la nostra identitat.» I afegeix: «Es pot ser partidari de la globalització sense haver-se de convertir en un desarrelat.» O bé, Thomas Friedman, un dels analistes nord-americans més prestigiosos, i que podríem qualificar d'especialista en *globalització sostenible* –que crec que és una expressió molt exacta del que ha de ser la globalització–, diu: «Identitat i creixement no han de ser incompatibles.» Ho diu al final del seu ben conegut treball sobre «El Lexus i l'olivera» que tracta so-

bre tecnologia i tradició, internacionalisme i arrelament. I encara podríem recordar que ja fa ben bé 10 o 12 anys Helmut Schmidt criticava la dicotomia entre nacionalisme i internacionalisme.

I així podríem anar seguint amb dotzenes de cites. Però per a nosaltres, catalans, potser no cal, perquè per a nosaltres el risc i alhora l'oportunitat que això representa és més evident que per a molts altres pobles.

Nosaltres necessitem i podem donar resposta a aquesta dualitat que alguns veuen com a contradictòria, però que per a nosaltres no ho pot ser, i hem de fer que no ho sigui. Per a nosaltres el risc és més gran, i per tant també és més gran la necessitat de donar-li resposta positiva.

Per què és més gran el risc?

1. **Per la forta pressió cultural, lingüística, mediàtica de l'Estat espanyol**, que apunta tendencialment a fer de la identitat catalana una cosa residual. Això sempre és així, poc o molt, i hem de ser conscients que fins i tot objectivament, és a dir, simplement per la força dels fets aquesta pressió existeix, fins i tot, de vegades de manera no intencionada. Però és cert que darrerament assistim a una reaparició del que n'he dit el «lenguatge imperial».

2. **Per la pressió de la cultura mundial dominant.** També això és un fet general, però en nosaltres aquests fets generals poden pesar més. Fixin-se que en el recent Festival d'Eurovisió tots els països llevat de sis van presentar les cançons en anglès. Estònia, que va guanyar i que té com a objectiu nacional molt important

el reforçament de la llengua estoniana dintre d'Estònia mateix, també va presentar la cançó en anglès.

Però avui en dia Estònia té uns elements institucionals, polítics i jurídics de defensa que Catalunya no té. Per tant, Catalunya ha de ser més voluntarista i més audaç que Estònia si vol defensar-se.

3. Per la nostra fragilitat. Tenim factors de fragilitat. Però permetin-me que m'expliqui sobre això. Si després de segles de subjecció política a un dels Estats més antics i poderosos d'Europa –poderós fins i tot durant els seus segles de decadència–, si després de segles de pressió d'una de les llengües més fortes del món, si després de segles de política tendent a l'esborrament de la identitat catalana, si després d'haver rebut una ingent immigració en condicions que en feien difícil la integració, i més coses encara, Catalunya segueix existint no pas precàriament o passivament, sinó amb forta creativitat en tots els camps i amb capacitat de projecció, i amb cohesió, és que Catalunya té actius propis que ho fan possible. Perquè no és del tot normal que això passi. Dintre de la fragilitat som un país fora del corrent i això ens ha de donar molta confiança. **Tenim alguna cosa que compensa la fragilitat, almenys en bona part. Però això no treu que tenim elements de fragilitat.** N'hem de ser conscients.

Recordin el conte del violinista dalt de la teulada, que tocava, i tocava bé, fent equilibris, saltant de teula en teula, i a cavall de la divisòria d'aigües. Catalunya ha de refer de tant en tant aspectes importants del seu ésser col·lectiu, ha de trobar noves formes d'encaix a l'Estat, ha d'integrar gent i més gent, ha d'actualitzar el seu projecte i el seu missatge. **Viu de la tradició, del que té de permanent, de la memòria, del patrimoni**

dels avis –i si un dia perdés tot això perdriem la possibilitat de ser un poble, només seríem un territori– però posant tot això constantment al servei de noves adaptacions. És com un miracle.

Però els miracles no són mai fàcils. Ni mai segurs. O sia que aquest és un combat polític i intel·lectual difícil. I de vegades confós i contradictori. Ho és a nivell general, mundial. Tants i tants exemples es poden posar de la complexitat d'aquest tema. Per exemple l'oposició del president Cardoso, que passa per ser molt progressista, a les propostes mediambientals que les organitzacions ecologistes volen imposar al Brasil. O bé, com abans he dit, que Estònia, un país de clara orientació nacionalista, opti per l'anglès a l'Eurovisió. O bé el rebuig dels dos partits comunistes de l'Índia a les exigències que en nom del respecte als drets laborals els sindicats europeus i nord-americans van plantejar a la indústria hindú. A l'Índia hi ha dos partits comunistes, un d'origen soviètic i un altre d'origen xinès. I són aquests, no només el gran capitalisme hindú, que diuen: «Aquestes imposicions que vostès ens posen serveixen per a Massachusetts o Suècia, no per a nosaltres.»

I també aquí a Catalunya les contradiccions són patents. Però per més difícil que sigui és un combat que hem de lliurar.

Necessitem lliurar-lo. I guanyar-lo.

Podem lliurar-lo. I podem guanyar-lo.

I ens convé fer-ho perquè fent-ho ens situem en el centre d'un gran debat mundial. Nosaltres hem de mirar d'estar sempre al centre dels debats mundials. Perquè no podem seguir endavant si només aspirem a ser catalans. No podem fer un discurs vàlid per als catalans si només el dirigim als catalans. Ens hem d'in-

volucrar en el moll de l'os d'una preocupació mundial, d'una reacció mundial, d'un gran *challenge* mundial, perquè això de retruc dóna sentit al que nosaltres som i li dóna grandesa, li dóna un punt d'èpica.

Com els deia, crec que estem en condicions de guanyar aquest repte. Però perquè sigui així cal que tinguem ben individualitzats no solament aquests perills particulars que deia, sinó alguns arguments, alguns estats d'ànim, algunes postures que ens caldrà superar o resoldre bé. **I aquí convido el món intel·lectual català, el món polític, el món mediàtic, el món acadèmic, que hi pensi molt, en això.**

1. Un és el de la interpretació excessivament i exclusivament individualista dels drets humans. És la interpretació dominant en molts ambients polítics i intel·lectuals mediàtics europeus. Podríem dir que és la interpretació més pròpia del que és políticament correcte. I és una interpretació que tendeix a reduir tota referència comunitària i identitària o bé a folklore, a una cosa carrinclona, o bé a totalitarisme (excepte, òbviament, quan es tracta dels estats constituïts).

El mateix Fòrum de les Nacions Unides que els he esmentat ho diu:

«En el marc de la cultura occidental moderna hi ha una certa tendència a menysvalorar la realitat de la identitat cultural, a considerar-la un element limitador de la llibertat individual i, per tant, una cosa que cal superar i de la qual cal alliberar-se.»

2. Així s'explica que malgrat que l'article 29 de la Declaració Universal dels Drets Humans diu que «tot-

hom es deu a la comunitat, que és l'únic que li permet el lliure i ple desenvolupament de la personalitat», aquest article és normalment silenciats. I així s'explica també que hagi costat tant aconseguir una Declaració dels Drets Humans Lingüístics –en realitat la UNESCO encara no l'ha aprovada– o que s'hagi estat a punt de no incloure a la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea que es va aprovar fa poc a Niça la protecció de les minories lingüístiques i culturals (i de les religioses).

Aquí em permetran que sigui immodest i que atribueixi al Govern de la Generalitat un cert mèrit perquè finalment s'hi inclogués aquesta referència. Perquè quan ens van fer notar que no s'hi feia cap referència vam fer una sèrie de gestions a Brussel·les amb alguns governs europeus als quals tenim accés i amb el Govern espanyol, que he de dir que va tenir una reacció positiva. No sé finalment quina va ser la gestió més positiva però s'hi va incloure la protecció de les minories lingüístiques i culturals. Però va anar d'un pèl que no s'hi inclou. Per tant estem en un punt en què intel·lectualment des del punt de vista de les idees dominants i des del punt de vista dels grans interessos ja els va bé que això quedi una mica esmorteït, una mica marginat.

3. Tot això condueix al recel antiidentitari propi del que és políticament correcte i del que en podríem dir el pensament que alguns sectors polítics i intel·lectuals voldrien convertir en únic. No té sentit negar que això és així. El mateix Montanelli, en l'escrit a què abans m'he referit a propòsit de la llengua, diu: «Vivim una època de negació d'identitats.» O bé, quan Sami Nair diu, en el seu llibre, que els recomano, *El peaje de la vida*, que cal fer una política de població que tingui en compte les variables socials, culturals, afegeix, «fins

i tot, diguem-ho sense embuts, d'identitat». O sia que el missatge és «diguem les coses pel seu nom encara que no estigui de moda fer-ho». Tot plegat, molt sovint arrebossat d'hipocresia, perquè en realitat tothom és nacionalista, però ja és sabut que no es considera nacionalisme el dels estats constituïts, ni el de la ñ espanyola ni el jacobinisme francès ni l'orgullosa i antieuropea *britishness* ni l'intens patriotisme dels Estats Units. Tot això forma part del paisatge natural.

Cosa que no és el cas quan nosaltres defensem la nostra identitat.

Tot això reforça un cosmopolitisme despersonalitzat que es dona a tot arreu, però que és més perillós a casa nostra.

4. A això s'hi afegeix ara, cada cop més, el tema de la immigració. Cada cop més, i cada cop més a tot arreu. Però el tema és especialment crucial a Catalunya.

Aquest problema també se'ns planteja des de dues perspectives. Per una banda comporta per a nosaltres més riscos que per a la majoria de països i societats. No en podem anar parlant amagant-ne la importància i el risc. Una cosa és que ho fem amb mentalitat i voluntat integradores i amb esperit solidari. I que expressem la convicció –perquè ho creiem i perquè ho hem de creure– que d'aquest nou repte ens en sortirem.

Però una altra és que n'amaguem les dificultats i els perills ja sigui per lleugeresa, ja sigui altra vegada per por que els censors ens titllin de políticament incorrectes. El mateix Sami Nair que acabo d'esmentar enumera les conseqüències dels desplaçaments de població lligats a la globalització de l'economia i de les representacions culturals. Diu textualment que esquemàticament són «la mutació dels sentiments de per-

tinència, l'alteració de les identitats nacionals, l'absència d'un paradigma referencial col·lectiu».

Però per altra banda també en aquest punt nosaltres podem donar més testimoni que molts, tenim més doctrina que molts, tenim més experiència que molts. Tenim més a dir que molts. Per tant, en aquest debat que serà capital a Europa, nosaltres hi podem ser molt presents.

5. Lligat amb tot això ens trobem amb el tema del multiculturalisme i el mestissatge.

De l'un i de l'altre se'n parla molt, i en termes molt confusos. Val la pena recordar la manera enèrgica com Rigoberta Menchú rebutja el mestissatge com a situació desitjable, és a dir, si per la raó que sigui es produeix mestissatge es mira d'assumir positivament, però no és la solució desitjable. Diu que es parla molt de mestissatge, però que ella és i vol ser *quiché*, i que tot i valorant el castellà com a gran llengua de comunicació estableix una frontera clara amb les cultures autòctones. Perquè són les cultures sòlides i ben identificades les que són constructives. I pel que fa al multiculturalisme crec que n'hem de valorar molt negativament el rebuig que comporta de la cultura de referència, de la cohesió de la societat, de la voluntat integradora i de la projecció col·lectiva. I crec que hem d'apostar perquè Catalunya, en comptes d'esdevenir una societat multicultural, segueixi essent una comunitat integradora de gent diversa, i per això cal que hi hagi una cultura de referència.

Una altra cosa és que cal entendre que les identitats es transformen. Per causes diverses. Una d'elles, importantíssima, pot ser la immigració. I també poden desaparèixer. Les febles poden desaparèixer. Deia Paul Valéry: «*Nous autres, civilisations, nous savons mainte-*

nant que nous pouvons mourir.» Qui serà capaç de preservar la pròpia? Qui en tindrà la voluntat? Qui en tindrà els mitjans?

La reacció contra la globalització ja hi és. La reacció contra el que és políticament correcte i contra l'imperi d'una obligada i uniforme racionalitat, com bé explica Goleman en el seu llibre *La intel·ligència emocional*. La reacció contra un altre imperi, el dels mercats financers. La reacció contra el corró igualador o contra la condició inerte en què tants cops ens trobem. Aquesta reacció ja hi és. **Però no ha de ser necessàriament bona.** Pot passar que en els espais deixats lliures per una racionalitat constrictiva, ofegadora, o en les ferides obertes pels hegemonismes, o en els ànims treballats per les reaccions fruit de la por i de la inseguretats s'hi introdueixin irracionalitat, ressentiment, frustració. No volem sortir de la racionalitat ofegadora per caure en la irracionalitat. Aquest també és un risc.

És aquí on nosaltres podríem ser capaços d'elaborar i difondre un missatge diferent. Un missatge d'equilibri. On podríem dir «hi ha altres solucions, i nosaltres n'hem experimentat algunes».

No ens caldrà inventar gaire, perquè nosaltres ens hem passat la vida defensant la nostra identitat dintre de marcs polítics i institucionals més grans. Perquè quan Guéhenno escriu que les comunitats democràtiques del futur seran alhora comunitats de raó i de memòria notem que aquest ha estat el nostre llenguatge de sempre. I que ha estat autèntic. Que realment l'hem cultivat. Que quan diem en fòrums europeus que el

futur d'Europa creiem que ha de passar per «l'afirmació amb obertura, les identitats en convivència, la cultura com a fonament, la possibilitat de promoció per a tothom i les sobiraniaes compartides» hi trobem un gran ressò, tant, que arriba a sorprendre'ns perquè per a nosaltres és això el que sempre hem volgut que fossin Catalunya, Espanya i Europa.

I podríem dir que són solucions en la línia de la **globalització sostenible**. S'ha dit, i crec que així és, que el remei contra els excessos de la globalització no vindrà per la banda del radicalisme, sinó del reformisme. Hi ha fenòmens que poden semblar contradictoris, però que no ho són. Més encara, sovint es necessiten l'un a l'altre. «La grandesa –deia Pascal– es basa a retenir els extrems i omplir el buit que hi ha entre aquests.» I Pascal no era pas un home acomodaticí. Simplement recordava que finalment els grans sistemes, i els sistemes eficaços, solen ser resultat d'una síntesi. Això sí, feta no des del comú denominador més baix, sinó sumant actius. És a dir, **no des de la indiferència sinó des de les conviccions dialogants, no des dels no valors, sinó des dels valors sòlids**. No com a objectes que les tecnologies, els hegemonismes culturals i els mercats financers traginen d'ací i d'allà, sinó com a subjectes. Per això, però avui no hi entrarem, el debat de la globalització necessàriament també és el debat dels valors. Perquè hi hagi identitats individuals o col·lectives cal que aquests subjectes tinguin uns valors que els vertebrin. Si no hi ha valors –i sense valors no hi ha identitats– què s'oposarà al que en podríem dir la concentració imperial dels diners, de la cultura i del poder?

Amb tots aquests actius i passius a l'esquena, crec que podem llançar-nos a aquest remolí d'idees, de rea-

litats contradictòries, de tensions, promeses, amenaces i de pors i d'horitzons nous. Tenim davant nostre un gran escenari. Nosaltres som petits, però l'escenari és gran. Nosaltres sempre volem ser moderns, ens agrada fins i tot en excés. Siguem moderns capbuscant-nos en un gran problema d'abast universal. **I contribuïm a donar, modestament, però tant com puguem, a la globalització sostenibilitat i equilibri, i a evitar que condueixi al nou colonialisme, a la massificació, a la despersonalització, a la destrucció de cultures.**

És per això que al començament els deia que més que fer una conferència el que volia era fer una invitació a la nostra societat catalana, als que són aquí i als que són a fora. Em complauria, i crec que seria un signe de salut col·lectiva, que aquesta invitació –que de fet és un repte intel·lectual i polític– fos acceptada. Que sectors polítics i intel·lectuals, i en general sectors creatius, se la fessin seva.

El tema de la globalització no és un tema únic. Té moltes manifestacions, molts camps d'acció, encara que els orígens siguin aquells que definia el Fòrum del Millennium de les Nacions Unides, i que abans els he llegit. I convé analitzar els diferents camps on es manifesta aquest fenomen.

Hi ha molts capítols, molts apartats. Entre altres, els següents, que ens afecten.

Hi ha el capítol més general de les identitats com a fets polítics, culturals i humans en el marc global. No cal que hi insisteixi més del que ja he fet.

Hi ha el capítol econòmic on es veu que la globalització, en contra de tantes previsions, no ha fet inviables els països petits i les economies petites. Ben al contrari. Els miracles econòmics d'Irlanda i de Finlàndia en són la prova, i ens hi hem d'emmirallar. O en Flandes i en Baviera. O en Nova Zelanda o Xipre o Singapur. Què tenen, què han fet aquests països petits, sovint ignorats, que justament han fet el seu gran progrés en temps de globalització?

Internament han fet un esforç de formació, de cohesió social, de modernització, de definició d'objectius i, en darrer terme, de competitivitat. Tots ells són països amb un fort sentit d'identitat, que els ajuda decisivament a reforçar-se internament. I tots ells són països que des d'aquesta plataforma s'han llançat a l'aventura econòmica del món. Del món de la globalització. Des de la seva cohesió social, cohesió econòmica i cohesió nacional han aplicat el lema «el nostre món és el món».

Hi ha el capítol de la tecnologia, que és un element bàsic –alguns diuen el més bàsic– de la globalització i que ens obliga a reflexionar i a pensar com a mínim en dues direccions. La primera, a Catalunya, dominem prou bé aquestes tecnologies? Les dominem prou per navegar pel món tan bé com, posem per cas, Finlàndia o Flandes? La segona és aquesta altra: estem en condicions d'utilitzar les noves tecnologies, i especialment les TIC, de manera que hi sapiguem introduir el nostre fet identitari? No és una por gratuïta ni filla de la poquedat d'esperit. És la por que tenen els holandesos i els danesos i tants d'altres. Que només no tenen els cosmopolites que Montanelli qualifica de desarrelats. I que diu, a més, que acaben no aportant res.

La combinació de tecnologia, grans mercats i poder polític concentrat (i no parlo d'Espanya, sinó d'Europa, i del món), és a dir, la combinació de tres elements definitoris de la globalització, podria per exemple aniquilar TV3. I tots sabem el que això significaria.

Hi ha el capítol de la immigració, que és un fet local en el sentit que ens el trobem en els barris i les ciutats de casa nostra, i que és local en el sentit que és un repte per a la nostra identitat, però que té causes globals. És a tot el món, que la gent es mou. I que en bona part es mou en direcció a Europa. Es mouen grans masses de xinesos. Es mouen milions de llatinoamericans. Es mouen els negres subsaharians que travessen el Sàhara penjats com raïms de camions desballestats. Es mouen els nord-africans i els europeus de l'Est. Es mou tothom.

No ens podem limitar a veure què passa amb els magribins de can Tusell de Terrassa o els equatorians de Nou Barris. Quan a finals dels 50 ens vam adonar que a Catalunya rebíem un flux gran i creixent d'immigració de molts llocs d'Espanya, vam anar a veure què hi passava, en aquests llocs. A Níjar i a Jaén, i a Águilas i Almadén. **I és gràcies a això que Catalunya va elaborar no solament una doctrina d'immigració i d'integració, sinó també de desenvolupament general espanyol.**

I ara ho hem de tornar a fer. Però més lluny. Hem de veure què passa en el món. No hi podem influir gaire. Quasi gens. Però ho hem de fer. Fins i tot en benefici nostre. I hem de dir que això fins ara no ho hem fet. El lema –ahora globalitzador i identitari– «el nostre món és el món», que ha estat molt útil econòmicament i políticament, no l'hem aplicat gaire a això.

Per si algú se sent temptat per la proposta que estic fent, crec que és del cas fer un advertiment. L'aportació més positiva que podem fer no és una versió nostrada i retocada de l'internacionalisme progressista. D'això el món en va ple, no ens necessiten a nosaltres.

Si quelcom més propi i no tan banal hi podem aportar és que visquem la globalització des de la identitat. El valor més gran que tenim és que siguem capaços de viure la nostra identitat de forma oberta, receptora i transmissora alhora. Dit d'una altra manera: sense una identitat forta no podem aportar res positiu al procés d'universalització. Perquè no es tracta que ens deixin entrar en el món global sense aportar-hi res propi, repetint només els tics i les veritats de catecisme que li són propis, fàcils d'aprendre, i acceptant per tant, sense més, el seu pensament que tendeix a ser únic i molt basat en idees i valors molt *light*, és a dir, molt manipulables, molt adaptables. No es tracta d'això, entre altres coses perquè si hi anem així no els interessem gens ni mica.

I a nosaltres això tampoc no ens interessa. Hi deixaríem bous i esquelles.

La convivència, ja sigui a Catalunya mateix, o en el món global, no es pot basar en la indiferència. De la mateixa manera això és cert per a tota possible dialèctica constructiva o per a tot esforç de síntesi. No es poden basar en la no substància. En el no ser substantiu. En el no ser subjecte. En el no ser res. O en el ser molt poquet, per no fer nosa a ningú. **La convivència i la síntesi, o la superació de contradiccions, s'han de basar en els valors consistents de cadascú. Perquè són una operació de suma.**

Dic tot això perquè conec l'entusiasme amb què

sovint hi ha gent a casa nostra que accepta qualsevulla operació de difuminació de missatges forts, de conviccions sòlides. Sobretot en temes identitaris.

I com estic dient, no podem ambicionar tenir un paper en l'àmbit global i universal sense unes idees fortes, unes conductes coherents, una identitat sòlida i ben sentida. Això és previ a tot.

El perill que tenim com a poble no ens ve de la globalització. Ens podria venir de nosaltres mateixos. I la nostra incapacitat de fer una aportació positiva, per bé que modesta, a la humanitat. Podria venir-nos no del fet de tenir una personalitat col·lectiva forta, sinó de tenir-la feble. Per tant, la pregunta que ens hem de fer és: tenim aquestes idees fortes que deia, tenim prou energia moral, prou creativitat intel·lectual? Jo crec que sí. Pel meu càrrec i per la meva vocació jo calibro molt sovint les nostres fragilitats. I això em dóna més credibilitat quan dic que crec que sí, que podem. Que comptem amb prou elements positius, també.

És per això que reitero el que he dit al començament: **proposem-nos ser més** del que ara som i **proposem-nos tenir protagonisme** en el món. Sense por.

Tot això s'està fent actual en un moment en què a Barcelona preparam el Fòrum Universal de les Cultures, que en la seva intenció respon precisament al repte de què els estic parlant. Que va en la línia del que el món necessita. Per tant, **com a país i com a ciutat estem en una posició d'avantguarda**. D'avantguarda i de risc.

Que aquests plantejaments comporten risc s'acaba de veure amb la suspensió de la reunió a Barcelona del Banc Mundial. Que quedi clar que lamento que s'hagi produït aquesta suspensió. Ho lamento entre

altres coses perquè veig que algun dels que se n'alegren es manifesten sovint d'una manera ben contradictòria i, sobretot, perquè no veig de debò quina alternativa proposen. Ni si en volen proposar cap. Això no treu que el moviment antiglobalització s'explica perquè respon a pors ben concretes i a malestars difosos: por a l'hegemonisme, por a la pèrdua de personalitat, por al desbocament de la tecnologia, por de no poder seguir, por de tantes coses. I la gent té dret a tenir por. I cal donar una resposta.

Com deia, a través del Fòrum 2004 entre tots hi podem ajudar. I hi podem ajudar a través de la construcció d'un país, Catalunya, que encarni una fèrtil capacitat de síntesi, i que ho faci amb un esperit de joia i de confiança. Com els deia, sense complexos i sense por.